Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

FÖRSVARSMAKTEN

Totalförsvar för ett starkare Gotland

Slutrapport för regeringens uppdrag till Försvarsmakten och Länsstyrelsen i Gotlands län

Bilaga 21: Övningsmodell för ISK-nätverket samt 8 övningar

Utgiven av: Länsstyrelsen i Gotlands län

Slutrapportens diarienummer: 459-3824-2017

Kontaktperson: Inger Svenserud, Länsstyrelsen i Gotlands län

Tryckår: 2022

Slutrapporten med bilagor finns att hämta i PDF-format på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/gotland

Övningsmodell för ISK- (inriktnings- och samverkanskontakt) nätverket

Modell:

Uppdrag: Initiativet till övningarna är taget av länsstyrelsen och upplägget är diskuterat och förankrat i Krissamverkan Gotland AU.

Syftet: Stärka samverkansförmågan (i enlighet med uppdraget för ISK) med fokus på det initiala skedet och TiB uppdraget.

Mål: Kontaktytor mellan aktörerna är tydliggjorda. Samverkansförmågan är stärkt.

Målgrupp: Deltagare i ISK – nätverket (OBS att gruppen är sammansatt av olika personer vid olika tillfällen). Kommunikatör i beredskap kan inbjudas vid lämpliga tillfällen.

Format: ”Enkel övning” i seminarieform.

Upplägg: Övningarna genomförs i samband med ordinarie möten med ISK – närverket. I de fall som tiden behövs för ordinarie ISK arbete utgår övningen. Övningen ska genomföras på 30 minuter och rymmas inom den ordinarie mötestiden.

De scenarier som ska användas tas fram i samråd mellan aktörerna. Varje aktör bidrar med förslag utifrån sitt övningsbehov men reflekterar också över hur övriga aktörer kan dras in. Inledningsvis kan en av aktörerna genomföra övningarna. Efterhand kan ansvaret både för att skapa scenarier och ansvara för genomförandet fördelas mellan aktörerna.

När förslag tas fram så uppmanas aktörerna att tänka årstids- och arrangemangsrelaterat.

Förutsättning: Krisberedskap inklusive hotbildperspektiv och höjd beredskap.

Utvärdering: Kort utvärderande reflektion genomförs i samband med varje övningstillfälle och synpunkterna dokumenteras. Efter fyra respektive åtta övningstillfällen görs en enkel summering. Kort rapport lämnas till Krissamverkan Gotland AU efter fjärde seminariet och ev justeringar genomförs. Efter den sista övningen i serien av åtta genomför Krissamverkan Gotland AU en mer grundlig utvärdering till stöd för vidare planering. Varje aktör har inför utvärderingen samlat in de övades synpunkter - alternativt inbjuds de övade till utvärderingstillfället.

Ansvar: Övnings- och utbildningsgruppen på länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för planering, genomförande och utvärdering.

Enkel seminarieövning ISK (del 1 av 8)

Målgrupp: TIB/VB, datum

Mål med övningen (som helhet): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Deltagare är med via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Stormvarning

Bakgrund: Under de senaste dygnen har en storm härjat över de brittiska öarna. Den nådde under torsdagen sydvästra Sverige. Medelvinden uppmättes till 25 sekundmeter med upp till 37 sekundmeter i byarna.

Stormen har ställt till med stor förödelse. Träd har fallit över elledningar med elavbrott som följd. Plåttak har blåst av och utgjort fara för allmänheten. En person har förts till sjukhus med allvarliga skador efter att ha träffats av kringflygande föremål. Stormen har också medfört översvämningar i hamnområden och källare i kustnära bostadsområden. Nedfallna träd har förorsakat stora problem i såväl tåg-, som annan trafik. Flera trafikolyckor har rapporterats med lindriga personskador. En mindre tankbåt drabbades av ”blackout” sex distansminuter utanför Göteborg och drev i den hårda vinden. Flera fritidsbåtar har slagits sönder mot klippor och kajer efter att förtöjningar slitits av i den hårda vinden.

Scenario för övningen: Idag fredag kl 09.00 utfärdade SMHI en varning för hårt väder över Gotland under kommande helg. Storm med byvindar på upp till 35 sekundmeter väntas dra in över ön under lördagen. Ovädret kommer in från sydväst och rör sig långsamt mot ön. En klass 3 varning har utfärdats i nuläget. Det är oklart om vindstyrkan kommer att hålla i sig eller avta.

Frågor att diskutera:

- Vilka risker kan kartläggas i nuläget?
- Hur ser beredskapen ut hos parterna under helgen?
- Vilka resurser kan frigöras hos parterna för att hantera ev konsekvenser av ovädret?
- På vilket sätt kan resurserna samordnas?

Kort utvärdering/reflektion: På vilket sätt stärkte övningen förmågan att hantera de risker som kartlades ovan? Kändes övningen meningsfull? Varför/varför inte? Skulle kommande övningar gynnas av ett starkare säkerhetsskydd?

Enkel seminarieövning ISK (del 2 av 8)

Målgrupp: TIB/VB, datum

Mål med övningen (som helhet): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Deltagare kan vara med via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Fåröfärjan manöveroduglig och för ankar utanför Fårösund

Bakgrund: I mitten av oktober observerade besättningarna på fåröfärjan, vid två för sig olika tillfällen, att obehöriga varit ombord. Personerna har uppfattats vara turister som bara velat se på utsikten. Personerna har ombetts lämna platsen vilket de också gjort utan dramatik. (Bakgrunden ger ingen vidare information kring hanteringen).

Ett djupt lågtryck har legat över södra Östersjön under de senaste två veckorna och det råder nu extremt högvatten. Idag blåser det 14 m/s, N/N/V vind.

Scenario för övningen: I samband med 10.00 turen mellan Fårösund och Fårö (på återvägen) har färjan kolliderat med ett okänt föremål. Färjans manöverduglighet påverkades vid kollisionen och besättningen valde att ankra ca 600 m från land strax söder om färjeläget på fårösundsidan. Färjan har en viss vatteninträngning och en mindre mängd diesel har läckt ut. Oklart hur vatteninträngningen och läckaget kommer att utvecklas.

Ombord på färjan finns tre civila bilar med sammanlagt fem vuxna och tre barn. Det finns en tjänstebil (Region Gotlands hemtjänst) med en tjänsteperson samt ett militärfordon med två tjänstepersoner och någon form av militärteknisk utrustning. Färjan har två besättningsmän ombord.

Vad har hänt (händelsen) – se ovan

Frågor att diskutera:

- Vilka konsekvenser kan samhällsstörning få på kort/lång sikt (konsekvenser)?
- Vilka åtgärder är genomförda respektive planerade (åtgärder och resurser)?
- Vilken samverkan mellan aktörer behövs (aktörer)?

Kort utvärdering/reflektion – runda kring bordet.

Enkel seminarieövning ISK (del 3 av 8)

Målgrupp: TIB/VB, datum

Mål med övningen (som helhet): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Deltagare kan vara med via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Hamninloppet avskuret i Visby hamn

Bakgrund: Under hösten har olika aktörer genomfört övningar i Östersjön. Vissa aktiviteter har ägt rum ”obekvämt” nära svensk territorialgräns. Gotland har drabbats av flera cyberangrepp mot samhällskritisk verksamhet. För två veckor sedan drog en storm in över ön och flera båtar sökte skydd i olika hamnar runt om på ön.

En av båtarna som sökte skydd i Visby hamn under stormen kom att ligga kvar vid kaj. Det handlar om en 25 m lång trålare byggd på 80-talet i Baltikum. Polisen har uppmärksammats på misstänkta aktiviteter kring båten.

Scenario för övningen: Omkring 09.45 lossades förtöjningarna på trålaren och den lämnade kaj i Visby. Ca klockan 10.05 kolliderade den med yttre piren och sprang läck. Mayday sändes kl 10.10. 20 minuter senare sjönk trålaren. Förloppet bedöms som hastigt. Ombord fanns 8 besättningsmän och samtliga befinner sig i trygghet. Den initiala räddningsinsatsen är genomförd. Båten bedöms ligga endast 30 - 50 meter utanför hamninloppet. Exakt position ännu oklar.

Mängden diesel ombord är okänd men tankarna rymmer 10 - 12 ton bränsle. Trålaren har XX flagga och är registrerad i XX. Personal i hamnen har vittnat om två dova smällar i samband med kollisionen. De har dock svårt att avgöra om de var kopplande till olyckan.

Klockan är nu 11.00 och tjänstemän i beredskap är samlade till möte på Länsstyrelsen.

Vad har hänt (händelsen) – se ovan

Frågor att diskutera:

- Vilka konsekvenser kan samhällsstörning få på kort/lång sikt (konsekvenser)?
- Vilka åtgärder är genomförda respektive planerade (åtgärder och resurser)?
- Vilken samverkan mellan aktörer behövs (aktörer)?

Kort utvärdering/reflektion – runda kring bordet.

Enkel seminarieövning ISK (del 4 av 8)

Målgrupp: TIB/VB, datum

Mål med övningen (som helhet): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Deltagare kan vara med via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Falsk påverkanskampanj sprids över Gotland (övningsmaterial)

Bakgrund: Spridningen av coronaviruset fortsätter att accelerera i Kina. Nya fall konstateras kontinuerligt i många andra länder. Smittan har också konstaterats på flera platser i Sverige. Den nationella bilden är dock att läget är under kontroll och allmänheten syns hysa gott förtroende för att den svenska sjukvården kan hantera situationen. Igår konstaterades en person smittad på Gotland.

Händelse: Under gårdagens eftermiddag, natten och morgonen har påståenden om att det finns många smittade på flera platser på Gotland fått stort fäste i sociala medier. Inlägg om att personer med asiatiskt ursprung har visat symtom på snuva och förkylning har delats och kommenterats i stor omfattning. Särskilt pekas några soldater ut. På gymnasieskolan har fyra ungdomar jagats bort från skolområdet genom stenkastning. Det hävdas också att det kommunala dricksvattnet är kontaminerat, och utgör en källa till spridning av coronaviruset. Föräldrar började redan i går att hämta sina barn på förskolor och skolor och idag har många elever uteblivit från förskola/skola. Gotlandsfärjorna är fullbokade medans kollektivtrafiken kör med tomma bussar. Situationen bedöms som mycket hotfull. Apoteken signalerar stor efterfrågan på bland annat munskydd. Det är stor belastning särskilt på Region Gotlands växel från privatpersoner och medietrycket är hårt.

Klockan är nu 11.00 och tjänstemän i beredskap är samlade till möte på Länsstyrelsen.

Vad har hänt (händelsen) – se ovan

Frågor att diskutera:

- Vilka konsekvenser kan samhällsstörningen få på kort/lång sikt (konsekvenser)?
- Vilka åtgärder är genomförda respektive planerade (åtgärder och resurser)?
- Vilken samverkan mellan aktörer behövs (aktörer)?

Kort utvärdering/reflektion – runda kring bordet.

Enkel seminarieövning för ISK (del 5 av 8)

Målgrupp: TIB/VB, datum

Mål med övningen (som helhet): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Övningen genomförs via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Allvarlig trafikolycka

Bakgrund: Gotland fick 2019 ett tillskott inom tillverkningsindustrin. På södra ön uppfördes då en anläggning för tillverkning av konstgödsel.

Den senaste veckan har det regnat och blåst och på många håll har mängder av våta löv samlats på vägbanan och på vissa håll har grenar fallit ner och utgjort hinder för trafiken. Under natten till den 4 december kom 35 mm regn och på sina håll har det varit risk för vattenplaning.

Händelse: Kl 10.50 inkom larm till räddningstjänsten på Gotland gällande en trafikolycka på väg 140, strax söder om Vibble, i korsningen/avfarten mot Ygne. En tankbil lastad med farligt gods, möjligen ammoniak, har av ännu okänd anledning gått av vägen och ligger på sidan i diket på vänster sida om körfältet sett norrifrån.

Det var boende i området som larmade 112 efter att ha sett händelseförloppet. Den larmande personen uppmärksammade larmcentralen på fordonets varningsskyltar gällande lasten. Personen i fråga såg föraren hastigt lämna platsen. Inget annat fordon var inblandat vid olyckstillfället – enligt den första informationen.

Räddningstjänsten och polisen är på väg till olycksplatsen.

Klockan är nu 11.00 och tjänstepersoner i beredskap är samlade till möte på länsstyrelsen.

Vad har hänt (händelsen) – se ovan

Frågor att diskutera:

- Vilka konsekvenser kan samhällsstörningen få på kort/lång sikt (konsekvenser)?
- Vilka åtgärder är genomförda respektive planerade (åtgärder och resurser)?
- Vilken samverkan mellan aktörer behövs (aktörer)?

Kort utvärdering/reflektion – runda kring bordet.

Enkel seminarieövning för ISK (del 6 av 8)

Målgrupp: TIB/VB, den 29 januari 2021

Mål med övningen (som helhet): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Övningen genomförs via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Kraftigt snöoväder över Gotland

Bakgrund: Det har varit kallt på Gotland under ett par veckor med en temperatur på 5 - 10 minusgrader. Det har fallit en hel del snö i omgångar och snödjupet varierar mellan 15 – 25 cm. Den anlitade snöröjningen i Trafikverkets och Region Gotlands regi har arbetat intensivt senaste veckan och har lyckats bra med att hålla öns vägar framkomliga. SMHI gick igår (torsdag) ut med en klass 2 - varning om kraftigt snöfall som kan generera ytterligare stora snömängder på kort tid på ön.

Klockan är nu 11.00 och en extrainsatt ISK, på initiativ av länsstyrelsens TIB, startar.

Lägesbilden presenteras av länsstyrelsen TIB

Under natten har det fallit mellan 20 – 30 cm snö över stora delar av ön. Snöröjningen har haft mycket svårt att hinna med. Det är stora svårigheter för så väl allmänhet som räddningstjänst och hemtjänstpersonal att ta sig fram på många vägar. Det har kommit flera rapporter om avåkningar och om bilar som kört fast i snödrivor. Kortare elavbrott har registrerats men just nu verkar hela Gotland ha strömförsörjning.

SMHI rapporterar att snöfallet kommer att vara ihållande på Gotland i ytterligare ett par dagar och klass 2 - varningen kvarstår tillsvidare. Vinden kommer att öka under lördagen och nå hastigheter på ca 15 sek/m (i medelvind) och temperaturen beräknas ligga på ca 5 minusgrader. SMHI varnar för måttlig risk för nedisning på fartyg. Först under måndagen kommer vinden att långsamt avta och temperaturen att öka till under 0. TIB på länsstyrelsen har haft kontakt med elbolaget som varnar för kommande elavbrott pga hårt väder och stora snömängder.

Frågor att diskutera:

- Vilken roll tar du som TIB/VB?
- Vilka konsekvenser kan samhällsstörning få på kort/lång sikt (konsekvenser)?
- Vilka åtgärder är genomförda respektive planerade (åtgärder och resurser)?
- Vilken samverkan mellan aktörer behövs (aktörer)?

Kort utvärdering/reflektion – runda kring bordet.

Enkel seminarieövning ISK (del 7 av 8)

Målgrupp: TIB/VB/J9, datum

Mål med övningen (hela övningsserien): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Övningen genomförs via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Ansvarig för övningsunderlag/övningsledare: Magnus Thorn, Försvarsmakten.

Rysk helikopter nödlandad på östra Gotland

Bakgrund: Kunskap: Magnus Thorn inleder med kort beskrivning av betydelsen av IKFN-förordningen.

Väderförhållanden vid händelsen: ostlig vind 18 m/s, mulet, +4C°.

Scenario för övningen – del 1: Initial information från P 18 J9 till TiB/VB:

En (1) rysk militärhelikopter Helix-B (Ka-29) har tvingats nödlanda på Grogarnsberget.

Det är i ett naturreservat.

Personal i uniform är till fots i Katthammarsvik för att leta efter bränsle och proviant. En person skadad (fallolycka i samband med nödlandning) och i behov av sjukhusvård.

Kort reflektion – laget runt

Hur agerar du som TIB/VB med anledning av informationen?

Kort reflektion – laget runt…

Scenario för övningen – del 2:

P 18 Beredskapstropp är på plats och bevakar helikoptern. Chefen P 18 har upprättat tillfälligt skyddsobjekt. Piloten vill att helikoptern tankas fullt så man kan flyga tillbaka eftersom teknikern har genomfört en provisorisk lagning. Allmänheten har kontaktat polisen och signalerat stark oro då de observerat rysk militär i området.

Frågor att diskutera:

- Vilka konsekvenser kan samhällsstörningen få på kort/lång sikt (konsekvenser)?
- Vilka åtgärder är genomförda respektive planerade (åtgärder och resurser)?
- Vilken samverkan mellan aktörer behövs (aktörer)?

Kort utvärdering: Reflektion kring fördelar med att olika aktörer skapar övningsscenariot och övningsleder jämfört med att länsstyrelsen kontinuerligt gör det. Finns intresse för kort utbildning i IKFN – förordningen?

Enkel seminarieövning för ISK (del 8 av 8)

Målgrupp: TIB/VB, datum

Mål med övningen (som helhet – alla 8 seminarierna): Stärka samverkan; Tydliggöra kontaktvägar.

Målfokus i dagens övning: myndighetssamverkan

Tid: ca 30 minuter

Säkerhetsskydd: Övningen genomförs via Skype. Varje aktör ger akt på sina egna skyddsvärden.

Ledning: Håkan Larsson, Polisen, har skapat scenariot och leder övningen.

Hot om skjutning och sprängning

Bakgrund: Klockan är runt 16:40 en fredag i maj 2021. Flera samtal inkommer via 112 som gör gällande att en mansperson i övre medelåldern ses promenera omkring på taket till en förskola på Bingeby. Förskolan ligger i anslutning till ett antal flerfamiljshus. Förskolan har ännu verksamhet igång och det finns barn både utanför och inne i lokalerna. Samtidigt börjar folk komma hem från sina arbeten.

Händelse: Mannen är iklädd vad som synes vara en militärjacka/kamouflagejacka, skyddshjälm, blå jeans och svarta handskar. Han skriker via en megafon ut sitt missnöje med de alldeles för dyra biljettpriserna på Gotlandsbåtarna och det, enligt hans mening, i övrigt urusla vägnätet på Gotland. Hårt arbetande skattedragare på Gotland får betala för att det kulturella och politiska etablissemanget fortsatt ska kunna behandla Gotland som vore det deras egen semesterby. Han hotar både skjuta och spränga om han inte omgående får tala med Landshövdingen personligen om dessa saker.

Händelsen avslutas: Efter fyra timmar, med hjälp av förhandling, lyckas polisen övertala mannen att avbryta sitt agerande och frihetsberöva gärningsmannen.

Frågor att diskutera:

- Vilken roll tar du som TIB/VB?
- Vilka konsekvenser kan samhällsstörning få på kort/lång sikt (konsekvenser)?
- Vilka åtgärder är genomförda respektive planerade (åtgärder och resurser)?
- Vilken samverkan mellan aktörer behövs (aktörer)?

Kort utvärdering/reflektion – runda kring bordet kring:

Lärdomar från dagens övning

Synpunkter att ta med till Krissamverkan Gotlands AU inför utvärdering och planering framåt